

Μετά το «νέο σχολείο» και πριν το «νέο ΑΕΙ»

Οι πρόσφατες κυβερνητικές ανακοινώσεις-αποφάσεις για τις «αναδιαρθρώσεις» στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση αναφέρονται στον «εξορθολογισμό της ύλης των θετικών μαθημάτων» (Μαθηματικά, Φυσική, Χημεία, Βιολογία, Γεωγραφία, Πληροφορική, Τεχνολογία) στην Ε' και Στ' Δημοτικού, το Γυμνάσιο και το Λύκειο. Όπως ανέφερε το ΥΠ.Π.Δ.Β.Μ.Θ. «συνολικά η μείωση της ύλης ανέρχεται στο 21,5% (το ένα πέμπτο της ύλης)». Εφαρμόζεται το σχέδιο «Καλλικράτης» για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Αναμορφώνεται (βλ. παραμορφώνεται) το πρόγραμμα σπουδών του Λυκείου.

Σχετικά με τις αλλαγές στην ακαδημαϊκή οργάνωση των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων προτείνονται να είναι βασική ακαδημαϊκή μονάδα η Σχολή η οποία θα έχει την ευθύνη για τα προγράμματα σπουδών που προσφέρει, απονέμει πτυχία και μπορεί να αποτελείται από Τμήματα με συγγενή επιστημονικά πεδία. Οι νέοι φοιτητές εισάγονται σε Σχολή ή στο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα. Οι φοιτητές εντάσσονται στα επιμέρους προγράμματα σπουδών της Σχολής, μετά το τέλος του πρώτου έτους, ανάλογα με τις επιδόσεις και τις προτιμήσεις τους.

Ο Jan Frigel (επίτροπος υπεύθυνος για θέματα παιδείας, κατάρτισης, πολιτισμού και νεολαίας) στο Δίκτυο «Ευρωδίκη» –Δίκτυο ενημέρωσης για την εκπαίδευση στην Ευρώπη– στην πρόσφατη έκδοσή του «Διακυβέρνηση της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη – Πολιτικές, δομές, χρηματοδότηση και ακαδημαϊκό προσωπικό» αφιερώνει ολόκληρο τον πρόλογο της έκδοσης αυτής στην «...αύξηση των πόρων και των πηγών χρηματοδότησης των ΑΕΙ...» καθώς και στα «μοντέλα διακυβέρνησης των ΑΕΙ ως προς την άντληση ιδιωτικών κεφαλαίων...», αποκαλύπτοντας ανάγλυφα το στόχο των επιχειρούμενων κυβερνητικών «αναδιαρθρώσεων» στην Ανώτατη Εκπαίδευση και τους πολιτικούς εμπνευστές τους.

Για να πραγματοποιηθούν τα παραπάνω, η κεντρική διοίκηση των ΑΕΙ, σύμφωνα με τις κυβερνητικές προτάσεις-αποφάσεις, πρέπει να ανατεθεί στο περίφημο «Συμβούλιο», ανθρώπους της «αγοράς», οι οποίοι θα επανακαθορίσουν τη

Ο Γ.Π. Τριμπέρης είναι καθηγητής του Τμήματος Φυσικής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

στρατηγική και τον προσανατολισμό της ανάπτυξης των ΑΕΙ. Το Συμβούλιο αποτελείται από άμεσα εκλεγμένα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας του ιδρύματος και από εξωτερικά μέλη. Τα εξωτερικά μέλη του Συμβουλίου είναι «...σημαντικές προσωπικότητες που έχουν διακριθεί σε διάφορους τομείς της επιστήμης, των γραμμάτων, των τεχνών και της ευρύτερης κοινωνίας, τα οποία επιλέγονται ως άτομα και όχι ως ex officio εκπρόσωποι φορέων ή οργανισμών».

Σήμερα, οι κρατικές δαπάνες για τα ΑΕΙ έχουν μειωθεί κατά 25-30%. Εξακόσιοι εκλεγμένοι καθηγητές, σε διάφορες βαθμίδες στα ΑΕΙ της χώρας, αναμένουν την υπογραφή της υπουργού Παιδείας εδώ και 2 χρόνια για να αναλάβουν υπηρεσία, παραμένοντας άνεργοι και αναξιποίητοι. Εξακόσια είκοσι ευρώ είναι το κατ' έτος διατιθέμενο ποσό για έρευνα ανά μέλος ΔΕΠ. Στο «Πλαίσιο των μέτρων Λιτότητας και σε συνεννόηση με το Υ.Π.Δ.Β.Μ.Θ. για το ακαδημαϊκό Έτος 2211-2012», το ΙΚΥ ανακοινώνει ότι «δεν θα προκηρυχθούν: (α) Προγράμματα Μεταδιδακτορικής έρευνας στην Ελλάδα και (β) Προγράμματα εκπόνησης διδακτορικής διατριβής στην Ελλάδα».

Αυτό είναι το πανόραμα της Εκπαίδευσης στη χώρα μας σήμερα.

Αναφορικά με το Λύκειο, εκείνο το οποίο κατέπληξε στην αιτιολογική έκθεση που συνόδευε τις κυβερνητικές «μεταρρυθμίσεις», πριν από όλα, είναι η κατ' ουσίαν αποδοχή από μέρους της υπουργού Παιδείας της άποψης πολλών μαθητών, όπως αναφέρει, ότι τα «θετικά μαθήματα» –υποθέτω ότι στο κείμενο εννοεί τα μαθήματα που αφορούν τις θετικές επιστήμες και όχι το ηλεκτρικό τους φορτίο– «είναι ιδιαιτέρως δύσκολα».

Ασφαλώς! Το να χρησιμοποιείς το μυαλό σου, το να αποκαλύπτεις τα αίτια των φυσικών φαινομένων και τις νομοτέλειές τους, το να αποκτήσεις αναλυτική-συνθετική σκέψη, δεν είναι «εύκολο».

Είναι όμως αυτός λόγος για τον «αφορισμό» των θετικών επιστημών; Ίσως θα πρέπει κανείς να παραπέμψει την κυρία υπουργό στα λόγια του Lord Bullock: «Οι Φυσικές Επιστήμες αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο διανοητικό και πολιτιστικό επίτευγμα του σύγχρονου ανθρώπου... Είναι μια διαδικασία όπου η φαντασία, η υπόθεση, η κριτική και η αμφιγνωμία –χωρίς να υπολογίσουμε το πάθος και το λάθος– διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο» (*School Science review*, 57, 1976, Presidential address to the Association for Science Education) ή του Weisskopf, ο οποίος αναφέρει: «Οι Φυσικές Επιστήμες αποτελούν σημαντικό μέσο δημιουργίας σχέσεων μεταξύ των ανθρώπων και του φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος» (*Is Physics human? Physics Education*, 75, 1976).

...Και δεν είναι μόνο η Φυσική. Η Γεωμετρία γιατί έπρεπε να εξοστραχιστεί;

Γεωμετρικοί τόποι, Κατασκευές, Στερεομετρία ή και Παραστατική Γεωμετρία; Όπου η ανάπτυξη της φαντασίας επιτυγχάνεται μέσα στο πλαίσιο των γεωμετρικών σχημάτων και των ιδιοτήτων τους, όπου θα κατανοήσει ο μαθητής

την Ανάλυση ενός προβλήματος στα συνιστώντα αυτό στοιχεία και με τη Σύνθεση την επίλυσή του. Φαίνεται ότι και τα «μαθηματικά» μαθήματα είναι ιδιαίτε-
 ρως δύσκολα!

Δεύτερο, επίσης ενδιαφέρον, σημείο τού τότε εισηγητικού σημειώματος απετέ-
 λεσε η υπουργική διαπίστωση ότι «η οικογενειακή ζωή και γαλήνη έχει ουσιαστικά
 διαταραχθεί λόγω αυτής της λειτουργίας του εκπαιδευτικού μας συστήματος», εν-
 νοώντας όπως αναφέρει παραπάνω «τον εξαντλητικό ρυθμό διδασκαλίας με στό-
 χο την κάλυψη μιας υπερφορτωμένης ύλης». Δεν θα σχολιάσω καθόλου την υπουρ-
 γική διαπίστωση ότι οι μαθητές πηγαίνουν στα φροντιστήρια γιατί στα σχολεία
 δεν επαρκεί ο χρόνος για να διδαχθεί επαρκώς αυτή η «υπερφορτωμένη ύλη».

Κανείς δεν θα διαφωνήσει με τη διαπίστωση ότι στη χώρα μας η οικογενειακή
 ζωή και γαλήνη έχει ουσιαστικά διαταραχθεί. Και κανένας δεν θα υποτιμήσει το εν-
 διαφέρον και την αγωνία των γονιών για τη μόρφωση των παιδιών τους. Αλλά το
 να αποδίδεις τα παραπάνω στον εξαντλητικό ρυθμό διδασκαλίας λόγω της έκτα-
 σης της ύλης των μαθημάτων των θετικών επιστημών, που κουράζει τους μαθητές
 και αυτό αντανακλάται στην καθημερινή ζωή της οικογένειας και διαταράσσει τη
 γαλήνη της, αποτελεί πολιτικά μια βαθιά υποκριτική εκτίμηση, ενώ παράλληλα σε
 κοινωνικό επίπεδο λειτουργεί αποπροσανατολιστικά.

Προωθείται το πρότυπο του «εύκολου», δηλαδή του «άκοπου»

Η πρόταση της υπουργού, εξαιτίας των εκτιμήσεών της, να περικοπεί η ύλη που δι-
 δάσκεται στα μαθήματα αυτά στα δημόσια σχολεία της χώρας, αποτελεί ένα επι-
 στημονικά και παιδαγωγικά απαράδεκτο, εκπαιδευτικά επισφαλές έως επικίνδυνο
 και κοινωνικά δραματικά επιζήμιο μέτρο.

Πολιτικά είναι βαθιά υποκριτικό το ενδιαφέρον της υπουργού για τη διατάρα-
 ξη της οικογενειακής ζωής και γαλήνης στις μέρες μας λόγω υπερφορτωμένης ύλης,
 όταν δεν διανοείται να αναφερθεί στα μέτρα που παίρνει η κυβέρνηση την οποία
 υπηρετεί, επιτρέποντας στους επιχειρηματίες να απολύουν διπλάσιο από πριν
 αριθμό γονιών κάθε μήνα, να κόβονται ασφαλιστικά δικαιώματα και συντάξεις.
 Όταν η ανεργία των νέων καλπάζει και ολόκληρος ο κοινωνικός ιστός και όχι μό-
 νο η οικογένεια διαλύεται. Όταν η χώρα μας ξοδεύει το χαμηλότερο ποσοστό του
 ΑΕΠ για την Εκπαίδευση και Έρευνα στην Ευρωζώνη.

Το μέτρο είναι επιστημονικά απαράδεκτο γιατί η εξέλιξη των επιστημών στις
 μέρες μας είναι ραγδαία και αυτή η εξέλιξη πρέπει να αντιστοιχίζεται, ασφαλώς με
 τον κατάλληλο τρόπο, σε όλες τις βαθμίδες της Εκπαίδευσης. Το να αποδέχεσαι
 και να προωθείς, ως υπουργός Παιδείας, το πρότυπο του «εύκολου», δηλαδή του
 «άκοπου», κυρίαρχη αντίληψη σε παρασιτικά στρώματα της ελληνικής κοινωνίας
 σήμερα, είναι επίσης απαράδεκτο.

Το μέτρο είναι εκπαιδευτικά επισφαλές έως επικίνδυνο γιατί η μετάβαση από το Λύκειο στο πανεπιστήμιο, η οποία είναι ήδη ασυνεχής, θα επιδεινωθεί.

Το μέτρο αυτό είναι κοινωνικά δραματικά επιζήμιο γιατί θα υψώσει ακόμα μεγαλύτερα εμπόδια στα παιδιά των φτωχών οικογενειών να αποκτήσουν τη μόρφωση που δικαιούνται. Ήδη, στις λαϊκές γειτονιές οι γονείς παύουν να στέλνουν τα παιδιά τους σε φροντιστήριο γιατί δεν τα βγάζουν πέρα. Με ελλιπή γνώση, με μειωμένη ανάπτυξη των πνευματικών τους δεξιοτήτων, το ποια θα είναι η τύχη τους είναι προδιαγεγραμμένο. Όπως και το μέλλον αυτού του τύπου.

Επανερχεται η ξεχασμένη αντίληψη της... Φυσιογνωσίας

Σήμερα, η «ολοκληρωμένη» πρόταση του ΥΠ.Π.Δ.Β.Μ.Θ. για τη δομή του Λυκείου έρχεται, με το ίδιο σκεπτικό, να ενισχύσει τα παραπάνω. Και πάλι η υπουργός επικαλείται «την αποκατάσταση της ισορροπίας στη ζωή των εφήβων»! Το «Νέο Λύκειο» πρέπει να κάνει «φυσιολογική» τη ζωή τους και τη ζωή των γονιών τους. Οποία υποκορισία!

«Το εκπαιδευτικό μας σύστημα πάσχει», τονίζει η υπουργός. Και συνεχίζει: «Δεν προάγει την κριτική σκέψη, δεν ξεχωρίζει τα χρήσιμα και ταλαιπωρεί το μαθητή με πολλά επουσιώδη και περιττά». Για το λόγο αυτόν εισάγει στην Α' Λυκείου το «μάθημα» Φυσικές Επιστήμες (Φυσική-Χημεία-Βιολογία). Σε μια εποχή αλματώδους ανάπτυξης των θετικών επιστημών, επανέρχεται η εδώ και μισό αιώνα ξεχασμένη αντίληψη της Φυσιογνωσίας.

Τέλος, οι προτάσεις για προαιρετική διδασκαλία της Ιστορίας δεν είχαν στόχο τη δημιουργία μιας νέας πολιτικής ως και πολιτισμικής ή και «ιστορικής» συνείδησης, της «Ευρωπαϊκής συνείδησης» απαλλαγμένη από τα εθνικά «στερεότυπα» και τις συνακόλουθες αντιστάσεις; Χωρίς βεβαίως κανείς να πιστεύει ότι η Ιστορία του τόπου μας διδάχθηκε ποτέ μεταφέροντας στους μαθητές τα όσα πραγματικά έλαβαν χώρα.

Το Λύκειο που προτείνεται δεν είναι σχολείο Γενικής Παιδείας. Το Λύκειο γίνεται χώρος έντονης ανταγωνιστικότητας. Όπως επισημαίνει η ανακοίνωση του Δ.Σ. της Ένωσης Ελλήνων Φυσικών, το ερώτημα δεν είναι λίγα ή πολλά μαθήματα, αλλά μαθήματα που θα εξασφαλίζουν ουσιαστική και ολόπλευρη γνώση. Αυτό που προτείνεται είναι η κατάργηση των μαθημάτων επιλογής που ποτέ δεν διδάχθηκαν και ενοποίηση μαθημάτων όπως Φυσική-Χημεία-Βιολογία και Αρχαία-Νεοελληνική Γλώσσα που οδηγεί στην υποβάθμισή τους. Η πρόταση αγνοεί την πραγματικότητα που επικρατεί σήμερα μέσα στο Λύκειο από άποψη υποδομών και εκπαιδευτικού δυναμικού. Αγνοεί ότι όλα θα υλοποιηθούν από ανθρώπους με μισθούς εξαθλίωσης, χωρίς ουσιαστική επιμόρφωση. Αγνοεί την κατάσταση που βρίσκεται η ελληνική οικογένεια και δημιουργεί ένα «σχολείο» που για να φοιτήσει σε

αυτό ένας μαθητής θα κοστίζει στον οικογενειακό προϋπολογισμό ακόμα πιο ακριβά από όσο κοστίζει σήμερα. Ποιοι «μάχιμοι εκπαιδευτικοί» πρότειναν τη δημιουργία ενός φροντιστηρίου (μαθήματα εμβάθυνσης) στη θέση του σχολείου. Ανακοινώθηκε κατάλογος μαθημάτων για την Α' Λυκείου που θα ισχύσει από φέτος, αγνοώντας ότι δεν μπορούν να γραφούν νέα βιβλία και να εκπονηθεί Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών. Αγνοεί ότι στο Λύκειο δεν εξειδικεύεις έναν νέο άνθρωπο, αλλά τον καλλιεργείς, τον μορφώνεις. Η κυβέρνηση μόνο τους καθ' ύλην αρμοδίους δεν συμβουλευτήκε. Πλήθος δημιουργικών προτάσεων αγνοήθηκαν. Προφανώς γιατί δεν εξυπηρετούσαν τους στόχους της. Τα παραπάνω λαμβάνοντας υπόψη και την πάγια αντίληψη της υπουργού ότι δεν μπορούν όλα τα σχολεία να ακολουθούν το ίδιο πρόγραμμα σπουδών, αποκαλύπτουν ότι στόχος είναι να ορθωθούν νέα εμπόδια στη μόρφωση των παιδιών που ζουν σε υποβαθμισμένες περιοχές. Άξιος να μορφωθεί είναι εκείνος που έχει να πληρώσει. Παράλληλα η κυβέρνηση, συνεπικουρούμενη και από τη συγχώνευση των σχολείων να χρειάζεται και λιγότερους καθηγητές και ακόμα λιγότερους νέους διορισμούς.

Αντ' αυτών θα ήταν πιο αποτελεσματικό να ασχοληθεί η κυρία υπουργός με εκείνους τους παράγοντες που πραγματικά συμβάλλουν στην αναβάθμιση της ποιότητας της παρεχόμενης γνώσης κατά την εκπαίδευση των νέων μας. Μόνο που αυτά τα μέτρα δεν αποτυπώνονται στα ποσοστά περικοπής της ύλης των μαθημάτων των θετικών επιστημών, αλλά:

- στη γενναία αύξηση των δαπανών για την Εκπαίδευση και την Έρευνα,
- για σύγχρονα σχολεία, σύγχρονα βιβλία, βιβλιοθήκες και εργαστήρια,
- με εκπαιδευτικούς λειτουργούς με αξιοπρεπείς μισθούς και συνθήκες εργασίας, με συνεχή υψηλού επιπέδου επιμόρφωση.

Τότε θα μπορούσε κανείς να συζητήσει για το Σύστημα Εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Ένα σύστημα εισαγωγής το οποίο θα πρέπει να είναι: (I) κοινωνικά δίκαιο, (II) να αξιολογεί τους υποψηφίους με έναν επιστημονικά «ρεαλιστικό» τρόπο, (III) να ανταποκρίνεται στις ιδιαίτερες κλίσεις ή και τις επιλογές επαγγελματικής ενασχόλησης του υποψηφίου και (IV) να λαμβάνει υπόψη την κεντρική στρατηγική ανάπτυξης της χώρας, στη βάση των πραγματικών κοινωνικών αναγκών, καθώς και τις σύγχρονες εξελίξεις στο χώρο της επιστήμης, χωρίς, με κανένα τρόπο, να υποτιμά αλλά να ενισχύει τον ουμανιστικό χαρακτήρα του πανεπιστημίου.

I. Κοινωνικά δίκαιο, δίνοντας ίδιες δυνατότητες πρόσβασης ανεξάρτητα από την κοινωνική τάξη προέλευσης του υποψηφίου και όχι μόνο. Η τελευταία επισήμανση αναφέρεται στους μετανάστες, στους πρόσφυγες και τις μειονότητες.

Ίδιες δυνατότητες πρόσβασης σημαίνει υψηλού επιπέδου παρεχόμενη γνώση από όλα τα σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Δημόσιας Εκπαίδευσης. Είναι σε όλους γνωστό το πώς αυτό επιτυγχάνεται. Κοινωνική απαι-

τηση και πολιτική βούληση. Το γεγονός ότι όλοι έχουμε συνείδηση του ότι ζούμε σε μια ταξική κοινωνία δεν πρέπει να μας οδηγεί στο να θεωρούμε ιδεαλιστικές και ως εκ τούτου μη πραγματοποιήσιμες τις προτάσεις αυτές. Αντίθετα εκτιμώ ότι, με συναίσθηση της ευθύνης που μας αναλογεί, ως εκ της θέσης μας, πρέπει να συμβάλλουμε στην πραγματοποίησή τους.

II. Επιστημονικά «ρεαλιστική αξιολόγηση» του υποψηφίου. Ο έλεγχος της γνώσης του υποψηφίου να αποτελεί, κατά το δυνατόν, ρεαλιστική απεικόνιση του «γνωσιακού του πλούτου». Στον όρο «γνωσιακός πλούτος» συμπεριλαμβάνω, εκτός από τη γνώση καθαυτή, την ικανότητα να την επεξεργάζεται με έναν αναλυτικό και συνθετικό τρόπο.

Η απόλυτα οριοθετημένη «ύλη μαθήματος», από μια εκπαιδευτική γραφειοκρατία, η πολιτική των «βατών» θεμάτων, έχουν ως συνέπεια τη βαθμολόγηση ενός υποψηφίου με 19 και 20, δίνοντάς του την αίσθηση της προσωπικής «αριστείας», η οποία όμως δεν είναι ρεαλιστική γιατί καθορίζεται από τα όρια που έχουν επιβληθεί. Όταν, λοιπόν, ο υποψήφιος αυτός εισαχθεί στο πανεπιστήμιο, και «κοπεί» 2 και 3 φορές στο μάθημα που «αρίστευσε» στις εισαγωγικές, όχι γιατί ο διδάσκων είναι αυστηρός, αλλά γιατί ποτέ μέχρι τότε, και ιδιαίτερα στις εισαγωγικές του εξετάσεις, δεν αξιολογήθηκε «ρεαλιστικά», τότε αισθάνεται ότι τον αδικούν ή ότι διάλεξε επιστήμη έξω από τις δυνατότητές του, και φθάνει στο σημείο να απεχθάνεται την επιστήμη που μέχρι χθες αγαπούσε.

III. Ιδιαίτερες κλίσεις και επιλογές επαγγελματικής ενασχόλησης. Ο υποψήφιος πρέπει να έχει βαθιά συνείδηση και γνώση τού τι σημαίνει η επιλογή του να σπουδάσει κάποιο συγκεκριμένο επιστημονικό αντικείμενο. Παρά το γεγονός ότι στις μέρες μας υπάρχει μια εξαιρετικά και ενδιαφέρουσα διαπλοκή των επιστημών, η μόρφωσή του δεν μπορεί να καθορίζεται μέσα από μια διαδικασία επιλογών από τεράστια και ετερογενή λίστα δήλωσης τμημάτων και επιστημονικών αντικειμένων. Η «εισαγωγή» του υποψηφίου σε ένα τμήμα που δεν αποτελεί μια από τις πρώτες του επιλογές, συνήθως, τον οδηγεί σε εγκατάλειψη των σπουδών του ή σε αποφοίτησή του μετά από 7-8 χρόνια. Φυσικά, αυτός δεν είναι ο μόνος λόγος. Το ποσοστό αυτών που δίνουν πάλι εξετάσεις αναφέρεται συνήθως σε καλούς μαθητές.

Είναι ανάγκη να καθοριστούν συγκροτημένα ομοιογενώς επιστημονικά αντικείμενα-κατευθύνσεις, αντίστοιχων τμημάτων, στις οποίες θα έχει τη δυνατότητα πρόσβασης ο υποψήφιος δίνοντας ξεχωριστές εξετάσεις. Η ώριμη επιλογή της κατεύθυνσης από τον υποψήφιο απαιτεί έναν ολοκληρωμένο και συστηματικό επαγγελματικό προσανατολισμό, στο στάδιο της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσής του, ενταγμένο στο πρόγραμμα μαθημάτων επί σειρά ετών, από ειδικούς, δίνοντας έμφαση στην ανάδειξη των δεξιοτήτων και στην αξιοποίηση των ιδιαιτεροτήτων του μαθητή.

IV. Κεντρική στρατηγική ανάπτυξης της χώρας, σύγχρονες εξελίξεις της επιστήμης, διατήρηση και ενίσχυση του ουμανιστικού χαρακτήρα του πανεπιστημίου.

Το Πανεπιστήμιο γνωρίζει καλύτερα από οποιονδήποτε άλλο τις σύγχρονες εξελίξεις των επιστημών. Επομένως έχει την ευθύνη να προτείνει στην πολιτεία, με περίσκεψη, την ίδρυση νέων Τμημάτων ή την κατάτμηση άλλων. Να εκσυγχρονίζει τα προγράμματα σπουδών του. Η πολιτεία έχει την υποχρέωση και την ευθύνη να καθορίζει τις προτεραιότητες ανάπτυξης με γνώμονα τις πραγματικές κοινωνικές ανάγκες, σχετίζοντάς τες με την αξιοποίηση του παραγόμενου επιστημονικού δυναμικού.

Εάν τα παραπάνω ληφθούν υπόψη, μαζί με την αποδοχή του γεγονότος ότι το Πανεπιστήμιο είναι «Ίδρυμα Παιδείας» και οι ανθρωπιστικές σπουδές αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του, τότε πολιτεία και Πανεπιστήμιο μπορούν να οριοθετήσουν τόσο τον αριθμό των εισακτέων όσο και το πλήθος και το είδος των πανεπιστημίων, σχολών και τμημάτων, ώστε να ανταποκρίνονται πραγματικά στον κοινωνικό-επιστημονικό ρόλο του πανεπιστημίου και στις αναπτυξιακές ανάγκες της χώρας.

Σ' αυτή την κατεύθυνση πρέπει να μας προβληματίσει το εάν έχει πλέον νόημα ένας διαχωρισμός της λεγόμενης Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης σε διάφορες βαθμίδες, λόγου χάρη σε ΤΕΙ και ΑΕΙ. Δεν είναι δυνατόν στη σύγχρονη εποχή να διαχωρίζονται οι επιστήμες σε τεχνολογικές και μη. Να διαχωρίζεται ο γενικός χαρακτήρας ενός επιστημονικού αντικειμένου από τις επιμέρους ιδιαίτερες ενότητες του.

Παράλληλα θεωρώ επιβεβλημένη την υιοθέτηση και κατοχύρωση ενός Δημόσιου Συστήματος Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, μετά το Λύκειο, που η εισαγωγή σ' αυτό δεν θα προϋποθέτει εξετάσεις, που θα συνενώνει αρμονικά τη γνώση με την τεχνική και κατοχύρωση του επαγγέλματος, που θα προκύπτει μέσα από τον κοινωνικό καταμερισμό εργασίας, που θα βασίζεται τόσο στις πραγματικές ανάγκες της κοινωνίας όσο και στο αντικείμενο του επαγγέλματος.

Στις προσπάθειές μας να καταλήξουμε σε ένα, ως το χαρακτηρίσω «αποτελεσματικό», σύστημα πρόσβασης καθώς και στις προσπάθειές μας για αναμόρφωση της διδασκόμενης ύλης, του τρόπου διδασκαλίας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση ή και στην ενιαιοποίηση της Πρωτοβάθμιας και της Γυμνασιακής Εκπαίδευσης, υπάρχουν κάποια στοιχεία που πρέπει να λάβουμε υπόψη.

Αναφέρθηκα στην επεικλή απόδοση «αριστείας» στους μαθητές, που οδηγεί σε απογοητεύσεις ήδη από το πρώτο εξάμηνο των πανεπιστημιακών τους σπουδών. Ένα άλλο αρνητικό στοιχείο είναι η «βιβλική» προσήλωσή τους στο σχολικό «βιβλίο», τόσο των μαθητών όσο και πολλών καθηγητών τους. «Το βιβλίο» είναι η ύλη και μάλιστα η εξεταστέα. Η έλλειψη πολύπλευρης συμπλήρωσης της γνώσης και από άλλες πηγές μεταφέρεται στην πανεπιστημιακή ζωή τους με σοβαρότατες συνέπειες. Στην επιστήμη δεν υπάρχει «Το βιβλίο». Αν αυτό ο μαθητής δεν το συνει-

δητοποιήσει στο σχολείο, σε ένα τεράστιο ποσοστό θα συνεχίσει να έχει την ίδια νοσηρότητα και στο πανεπιστήμιο. Φυσικά τούτο δεν σημαίνει ότι αυτό το επιχείρημα θα χρησιμοποιείται ως άλλοθι για να μην παρέχονται δωρεάν βιβλία «οδηγοί» για τα συγκεκριμένα μαθήματα που διδάσκεται ο φοιτητής και για την επιβολή του περίφημου «ψηφιακού» βιβλίου.

Ο μαθητής στο δημόσιο σχολείο κάνει μάθημα και φεύγει. Συνήθως τρέχοντας για να πάει φροντιστήριο. Η απουσία βιβλιοθηκών στα σχολεία όπου ο μαθητής, μετά το μάθημά του, θα έχει τη δυνατότητα να μελετήσει και συμπληρωματικά των σχολικών βιβλία, να δουλέψει ομαδικά μια εργασία που του ανατέθηκε, να σκεφτεί, να διαφωνήσει, να αναπτύξει κριτική σκέψη, οδηγεί σε ανάλογη συμπεριφορά και στο πανεπιστήμιο. Όπως το σχολείο δεν είναι, ως όφειλε, το δεύτερο σπίτι του, το ίδιο δεν θα γίνει και το πανεπιστήμιο.

Αυτά, παράλληλα με την έλλειψη κεντρικού κρατικού προγραμματισμού ανάπτυξης της χώρας που θα έχει ως αποτέλεσμα την επαγγελματική αξιοποίηση των αποφοίτων, οδηγούν τους φοιτητές σε απογοήτευση ή και σε εγκατάλειψη των σπουδών τους.

Συνδυάζοντας την πρόταση της υπουργού με τις προσπάθειες που γίνονται για αναπροσαρμογή των προγραμμάτων των πανεπιστημιακών σπουδών σε μια light κατεύθυνση, με στόχο τη μείωση των προπτυχιακών σπουδών από 4 σε 3 χρόνια, περικόπτοντας βασικά μαθήματα, υποψιάζεται κανείς ότι η αποψίλωση της γνώσης που προτείνει η υπουργός στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση σχετίζεται άμεσα με τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Όταν τη θέση της ολόπλευρης επιστημονικής μόρφωσης παίρνει η «κατάρτιση», όταν ο έλεγχος του επιπέδου της παρεχόμενης γνώσης από «αξιολόγηση» γίνεται «πιστοποίηση», όταν η παροχή μόρφωσης σε τριτοβάθμια κλίμακα γίνεται εμπορευματικό προϊόν μέσω καθεστώτος «δικαιοχρησίας», τότε αρχίζεις να υποψιάζεσαι ότι τίποτα δεν είναι τυχαίο.

Έχοντας διαπαιδαγωγήσει το μαθητή με την αντίληψη του «ό,τι οξύνει τη σκέψη σου είναι ιδιαιτέρως δύσκολο», είναι φανερό ότι ακόμα και όταν βρεθεί φοιτητής σε μια Σχολή και πρέπει να επιλέξει «οριζόντια» τα μαθήματα της Σχολής και όχι το ανστηρό Πρόγραμμα ενός Τμήματος, θα σχηματίσει το σπουδαστικό του φάκελο με «εύκολα» μαθήματα, ώστε να αποφοιτήσει γρήγορα και «εύκολα» και να αποτελέσει ένα μειωμένης γνώσης, εύκολα εκμεταλλεύσιμο εργαζόμενο, μιας και οι ελλείψεις του γνώσεις θα τον κάνουν λιγότερο απαιτητικό. Αν όμως θέλει μια καλύτερη θέση στον ήλιο της «αγοράς», θα πρέπει να παρακολουθήσει ένα ή και περισσότερους μεταπτυχιακούς κύκλους, πληρώνοντας φυσικά το οικονομικό αντίτιμο. Και ακολουθεί η περίφημη «διά βίου κατάρτιση». Αλλάζοντας, όπως είναι φυσικό, κατά την κυβέρνηση, 4-5 φορές στη ζωή του αντικείμενο εργασίας.

«Από το παράθυρο» έρχονται οι τριετείς σπουδές

Η κυβέρνηση, αφού δεν κατάφερε επικαλούμενη την «αξιολόγηση» και χρηματοδοτώντας, μέσω των ΕΠΕΑΕΚ, τη δημιουργία light προγραμμάτων σπουδών ή και την επιβολή των οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για 3ετή προγράμματα σπουδών, με τις σημερινές προτάσεις της για την εισαγωγή στα ΑΕΙ επιχειρεί να τα περάσει από το παράθυρο. Η είσοδος των φοιτητών σε Σχολές αντί για Τμήματα, κατά το πρώτο έτος σπουδών τους και η δυνατότητα απόκτησης πτυχίου (φάκελος φοιτητή), αποτέλεσμα συλλογής μαθημάτων (διδασκικών μονάδων) από διάφορα Τμήματα, θα μετατρέψει το πρώτο έτος σπουδών σε «προπαρασκευαστικό έτος μετα-λυκειακής εκπαίδευσης» και την de facto επιβολή τριετούς κύκλου προπτυχιακών σπουδών μετά το έτος εισαγωγής.

Συνέπεια των παραπάνω θα είναι οι προσπάθειες των πανεπιστημιακών, χρόνια τώρα, να διατηρήσουμε τετραετή προγράμματα σπουδών σύγχρονα και υψηλού επιπέδου, να πάνε χαμένες, μιας και εκ των πραγμάτων θα επιβληθεί αναδιάρθρωσή τους σε βάρος της ποιότητας και συνεκτικότητας του προγράμματος κάθε Τμήματος. Τα παραπάνω και όχι μόνο (βλ. επιλογή «managers», περιοχές δαπανών για την έρευνα και την Εκπαίδευση, περιορισμός του αριθμού διδασκόντων και τεχνικού προσωπικού κ.ά.) θα οδηγήσουν σε μεγαλύτερη ακόμα υποβάθμιση των ΑΕΙ της χώρας και της αξίας του πτυχίου.

Το δημόσιο πανεπιστήμιο αντιμετωπίζει άμεσους και σοβαρούς κινδύνους. Το τοπίο στην Ανώτατη εκπαίδευση έχει αλλάξει δραματικά τα τελευταία χρόνια. Όλοι έχουν την αίσθηση αυτών των αλλαγών. Οι πρόσφατες εξελίξεις έρχονται να αλλάξουν συθέμελα το ρόλο του πανεπιστημίου και τα χαρακτηριστικά των αποφοίτων του αλλά και του ΔΕΠ. Όλοι έχουμε συνείδηση της νέας κατάστασης. Η κοινωνική κρίση μεταφράζεται σε κρίση του πανεπιστημίου και στη συνέχεια μετατρέπεται σε επιστημονική κρίση, γιατί η τυπική και ουσιαστική υπαγωγή της επιστήμης στο κεφάλαιο συγκρούεται με την επιστημονική αλήθεια για να υπερασπιστεί την τυπική και ουσιαστική υπαγωγή της εργασίας στο κεφάλαιο. Από αυτή τη στιγμή η επιστήμη έχει μετατραπεί πλέον σε απολογητική. Τυπικά παραδείγματα απολογητικής είναι οι κοινωνικές επιστήμες που υποτάσσονται στην αστική ιδεολογία. Από αυτή την εξέλιξη δεν ξεφεύγουν πλέον ούτε και οι θετικές επιστήμες.

Η αναστροφή αυτής της πορείας της επιστήμης μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο όταν η επιστημονική αλήθεια υπερασπιστεί την κοινωνική απελευθέρωση της εργασίας. Τότε και μόνο τότε η επιστήμη θα απελευθερωθεί, θα επιτελέσει τον πραγματικό της ρόλο και θα τεθεί στην υπηρεσία των κοινωνικών αναγκών.

Εκτίμησή μου είναι ότι μέσα στην εφιαλτική ατμόσφαιρα των οικονομικών περιοχών και της ανεργίας, μια μεγάλη μερίδα γονέων, εργαζομένων, μα ακόμα και μαθητών ως και φοιτητών αγνοούν ζητήματα που αφορούν την Παιδεία, όπως τα

παραπάνω. Και, φυσικά, δεν φαντάζονται τις συνέπειες που θα έχει η εφαρμογή τους στη ζωή των νέων και κατά συνέπεια στο μέλλον αυτής της χώρας. Πρώτη προτεραιότητα αποτελεί η πλατιά ενημέρωση για τη δημιουργία ενός λαϊκού μετώπου αντίστασης σε κάθε γειτονιά, σε κάθε σχολείο, σε κάθε σχολή, στους τόπους δουλειάς. *Αν η δουλειά, η ασφάλιση και η Υγεία αποτελούν προϋπόθεση επιβίωσης, ας μην ξεχνάμε ότι η Παιδεία αποτελεί προϋπόθεση ύπαρξης και απελευθερωτική δύναμη.*

